MAGIA ŞI MISTICA ÎN VIZIUNEA LUI LUCIAN BLAGA

LUCIA CIFOR

Secolul al XX-lea a însemnat, din mai multe puncte de vedere, *discreditarea magiei* şi a practicilor ei, devenite tot mai mult obiect de studiu al unor ştiinţe pozitiviste precum etnologia, antropologia, morfologia culturii, un anume tip de istorie a religiilor etc. Concomitent, deşi nu deopotrivă de sistematic, a sporit prestigiul *misticii*. Un anumit tip de filosofie – şi avem în vedere pregnantele rezultate ale teologiei dialectice, sofiologia rusă etc. –, ca şi anumite tendinţe din arta acestui secol au contribuit din plin la amplificarea prestigiului *misticii*, devenită, oarecum peste noapte şi în forme uneori de nerecunoscut, noţiunea care desemna un maximum al *realizării spirituale* în religie, dar şi în artă, metafizică ş.a.m.d. Ciudăţenia amplificării prestigiului de care se bucură mistica rezidă în faptul că fenomenul se petrece independent de viaţa religioasă activă (a cărei culme de intensitate o reprezintă) şi, deseori, cu ignorarea ori situarea deliberată împotriva doctrinei (sau a dogmelor) acesteia.

Inflaţia interesului faţă de *mistică*, corelată cu *o resemantizare* a termenului, implicând – din perspectiva autorizată a dogmaticii – o sărăcire de conţinut, trădează, pe lângă presupusul apetit de spiritualitate, *secularizarea* unui fenomen imanent religiei.

În favoarea menţinerii chiar până astăzi a prestigiului paradoxal al *misticii* – în afara credinţei şi a vieţii religioase – s-a dovedit a fi, încă de la începuturile ei, acea *filosofie a religiei* care a făcut din *sacru* obiectul său de studiu. Cartea *Das Heilige* a lui Rudolf Otto, apărută în 1917, a avut imediat, după cum se va exprima ulterior Mircea Eliade, „un succes fără precedent", datorită „noutăţii şi originalităţii perspectivei adoptate de autor, [care,] în loc să analizeze ideile de Dumnezeu şi de religie, s-a străduit să analizeze modalităţile experienţei religioase"[1]. Succesul cărţii lui Rudolf Otto a însemnat, în primul rând, succesul conceptului de *sacru*, al cărui conţinut era considerat de Otto drept „ceea ce este mai lăuntric religiei". Astfel, *sacrul* devenea „categorie *a priori* a raţiunii", cu precizarea că „această cunoştinţă *apriorică*" nu era *înnăscută*, ci doar virtuală, potenţială[2]. În consecinţă, pentru

[1] *Putere şi sacralitate în istoria religiilor* (1952), *apud* Rudolf Otto, *Sacrul. Despre elementul iraţional din ideea divinului şi despre relaţia lui cu raţionalul*, în româneşte de Ioan Milca, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1992, p. 16.

[2] Rudolf Otto, *op. cit.*, p. 203 şi urm.

ALIL, t. XLII – XLIII, 2002 – 2003, Bucureşti, p. 157–163

BDD-A1308 © 2002-2003 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:40:50 UTC)

Rudolf Otto, „nu există religie «naturală» în opoziție cu una istorică, iar religia înnăscută există încă și mai puțin”[3].

În ceea ce privește cariera noțiunii de *sacru*, nu avem decât să remarcăm importantul loc pe care îl are astăzi problematica sacrului în istoria și filosofia religiei, ca și în științele culturii conexe acestora. S-a mers până acolo încât să se vorbească despre importanța istoriei religiei în redeșteptarea interesului pentru credință și pentru Biserică, lucruri greu, dacă nu imposibil de estimat.

Cultura românească din timpul în care și-a scris Lucian Blaga opera se afla oarecum sub influența lui Rudolf Otto (filosoful român îi va acorda acestuia o foarte mare atenție și un capitol separat în propriul său *Curs de filosofie a religiei*[4]) și, *mutatis mutandis*, sub influența efervescentului Mircea Eliade, foarte prețuit în epocă. În interviul luat de Mircea Eliade lui Lucian Blaga, în 1934, interviu publicat în revista „Vremea”, viitorul istoric al religiilor își exprima de altfel coincidența de opinii și de atitudini cu filosoful intervievat[5], mai ales pe două direcții: „curajul creației” și „valorificarea optimistă a culturii”, implicând din partea amândurora, deși în forme și în domenii diferite, eforturi de regândire și de reconsiderare a unor realități adeseori trecute cu vederea, socotite inferioare sau insignifiante pentru știință și/sau filosofie.

În plină epocă a discreditării *magiei* ca fenomen spiritual (tratată pre-cumpănitor condescendent ca „gândire primitivă”, mentalitate „arhaică” etc.) și pe fundalul creșterii aparente, formale, a prestigiului *misticii*, Lucian Blaga reconsideră și fortifică statutul *magiei* în spațiul culturii, acordându-i atribute pe care, în viziune blagiană, mistica nu le are. Magia e „sarea oricărei culturi”[6], spune Blaga, iar cultura înglobează în sfera ei și religiile cu tot cu misticile lor. În religii, ca și în mistici, filosoful vede niște *creații ale omului, modelate stilistic*, fenomene subordonate categoriilor stilistice ale abisalității creatoare și, *eo ipso*, situabile istoric. Magia, ca „sare a oricărei culturi”, este prezentă în toate religiile – după Lucian Blaga –, adică și în *sfera religiilor revelate*, respectiv acolo unde ea nu a avut niciodată drept de cetate[7]. Având un mai mare grad de universalitate și de autonomie decât *mistica*, *magia* nu mai este, la Blaga, o noțiune opusă acesteia,

[3] *Ibidem*, p. 205.

[4] Cf. Lucian Blaga, *Curs de filosofia religiei*, text stabilit de Dorli Blaga, Christu Nastu și G. Piscoci Dănescu, Alba-Iulia–Paris, Fronde, 1994, p. 221–239.

[5] Cf. Mircea Eliade, *Convorbiri cu Lucian Blaga*, în volumul *Lucian Blaga. Cunoaștere și creație*, culegere de studii, București, Editura Cartea Românească, 1987, p. 481–492.

[6] Pentru descrierea viziunii blagiene asupra magiei am urmărit configurațiile fenomenului mai ales în studiile: *Despre gândirea magică*, *Religie și spirit* (din *Trilogia valorilor*, ediția *Opere*, 10, îngrijită de Dorli Blaga, București, Editura Minerva, 1987) și *Spațiul mioritic*, *Geneza metaforei și sensul culturii* (din *Trilogia culturii*, aceeași ediție, *Opere*, 9, București, Editura Minerva, 1985), ca și în *Cursul de filosofia religiei* (editat postum).

[7] Exprimam această nedumerire și cu altă ocazie (vezi Lucia Cifor, *Poezie și gnoză*, Timișoara, Editura Augusta, 2000, p. 175 și urm.), dar faptul distonează numai cu percepția oarecum comună asupra raporturilor dintre *magie* și *mistică*, nu și cu logica perspectivei blagiene (singulare!) asupra fenomenelor.

BDD-A1308 © 2002-2003 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:40:50 UTC)

nici una complementară, aşa cum sunt uneori receptate aceste două noţiuni în cultura de tradiţie creştin-europeană, prin prisma confuziei graniţelor dintre ele şi chiar a confuziilor de conţinut. Am putea crede, la un moment dat, că raportul dintre *mistică* şi *magie*, în viziunea lui Blaga, ar fi un raport de corelaţie, ca de la *partea configurată a misticii* la *întregul*, nediferenţiat şi neconfigurativ ori similiconfigurativ, *al magiei*. Impresia s-ar putea forma pe fondul subzistenţei obişnuinţei de a vedea *mistica* şi *magia* ca două fenomene ce se definesc prin delimitări reciproce. Dar nu numai atât. Contribuie la închegarea unei asemenea păreri şi ideea omologării conceptului blagian de *magie* cu acela de *sacru* al filosofului Rudolf Otto, idee la care nu se poate renunţa atât de uşor. Ceea ce contestă Blaga în filosofia *sacrului* a lui Rudolf Otto este „universalitatea unor elemente apriorice în conştiinţa religioasă umană"[8], el sugerând chiar că *sentimentele religioase* se subsumează *mitologiei magice*. Dar cum, pe de altă parte, Blaga însuşi ataşează *ideii magicului* („cea mai polivalentă idee a spiritului uman", *Despre gândirea magică*) *o funcţie religioasă*, el nu poate evita o confruntare directă între universalul său concept de *magie* (pe care nu-l caracterizează niciodată astfel, deşi nu se poate să-i fi scăpat caracterul absolut singular al înţelegerii personale!) şi conceptul de *sacru*, intrat deja în tradiţia filosofiei religiei europene: „Este dată, spune Blaga, posibilitatea de a imagina o religie fără Dumnezeu, dar nu o religie fără de o vatră a sacrului... În cursul istoriei au înflorit fel de fel de religii, evident în preajma zeilor cel mai adesea, repudiind divinitatea câteodată, dar niciodată fără de un «ce» sacru" (*Despre gândirea magică*, p. 332–333).

Încercând să arate „în ce măsură conceptul *sacrului* are puncte de incidenţă cu ideea *magicului*", Blaga se mulţumeşte cu câteva „*sumare* [noi am zice *vagi*] indicaţii", prin care concede a-i recunoaşte conceptului european de *sacru* calitatea de „*atribut* al *substanţei* sau *puterii* magice", mai întâi, şi cea de „atribut al lucrurilor sau fiinţelor purtătoare de *sarcini* magice" (*ibidem*). Fenomenul de transfer al atributului sacralităţii pe care îl are *magicul* asupra altor existenţe este, evident, un *fenomen cultural* (ca şi religia), pentru Lucian Blaga. Prin *transfer*, *sacrul* devine, din „atribut al substanţei sau al puterii magice", un simplu *indice*, ceva care abia de mai aminteşte de *magie*: „*Indicele sacrului* am înclina să-l vedem aşadar ca un derivat diluat, eterat, sublimat al unei calităţi acordate iniţial numai *magicului, putere temută şi căutată, invocată sau pusă sub interdicţie, ocolită sau admirată mai presus de orice*" (*ibidem*, subl. n.). Insistăm asupra distincţiei dintre *sacru*, concept „slab" (în sensul că abia de funcţionează ca *indiciu a* ceva), şi *magic*, concept blagian extrem de preţios şi puternic. Deşi lipsit de rigoare terminologică şi conceptuală, *magicului* blagian nu-i lipseşte o anumită coeziune internă. „Caracterizarea" conceptului de *magic*, cu oarecare pondere în gândirea şi scrisul blagian, ca „*putere temută şi căutată, invocată sau pusă sub interdicţie,*

[8] Cf. Lucian Blaga, *Curs de filosofia religiei*, p. 237.

BDD-A1308 © 2002-2003 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:40:50 UTC)

ocolită sau admirată mai presus de orice" sugerează şi până la un anumit punct şi exprimă două lucruri, altminteri nemărturisite prea direct de Blaga: 1) *ataşamentul lui total* – deloc *filosofic* (în sens curent), dar desigur că *religios – faţă de magic* şi, drept consecinţă, faţă de religiozitatea necanonică[9]; 2) *buna cunoaştere a avatarurilor magiei* în istoria spirituală a omenirii.

Infuzând în grade şi dozaje diferite toate culturile şi toate marile domenii ale culturii (religie, artă, ştiinţă), *magicul* dobândeşte, la Blaga, un prestigiu *teoretic* nicicând sperat şi imaginat în istoria filosofiei, acela de *concept al ontologiei.* Astfel, „*ideea magicului* e chemată să colaboreze la fixarea, la consolidarea, la menţinerea orizontului misterului, ca atare" (*ibidem*, p. 268); or, se ştie că „orizontul misterului" este, la Blaga, un „implicat fundamental al fiinţei omeneşti", „condiţie prealabilă a oricărui act teoretic [= creator, n. n.]". În plus, ca „factor implicat şi imanent al conştiinţei", *orizontul misterului* reprezintă „un fel de apriori al tuturor funcţiilor apriori şi aposteriori, proprii conştiinţei umane, depline", subliniază Balga în cadrul unei tentative de delimitare a filosofiei sale (centrate pe mister) de filosofia kantiană (ce are în centru „lucrul în sine") (*ibidem*, p. 272 şi urm.).

Un asemenea statut al conceptului răzbună, în ochii lui Blaga – şi el speră că şi în ochii altora –, *caracterul deficitar şi umil* al *ideii magicului* în planul confruntării ei cu realizările *spirituale configurative*, precum cele venind din spaţiul *gândirii mitice*, de exemplu. Şi este normal să fie aşa, atâta vreme cât „gândirea mitică înseamnă [...] o revelare, sub unghi configurativ, *împlinită*, a misterului", iar „gândirea magică" (definită în altă parte ca gândire care *uzează de ideea magicului*, întrucât nu există *gândire magică* ca atare) abia de reprezintă „o semirevelare stereotipă a misterelor existenţei". Bogăţiei polimorfice *a gândirii mitice* – implicând „o revelare de o enormă variabilitate plastică, determinată atât de matricea stilistică a spiritului uman, cât şi de natura particulară a misterului atacat" – îi corespunde *sărăcia esenţială*, căci e originară şi universală, *a gândirii magice.* Aceasta din urmă nici măcar nu presupune o revelare, ci doar o *semirevelare*, şi încă *stereotipă*, a misterelor existenţei, dar, ce-i drept, ea este sustrasă modelării categoriilor abisale („întipărirea categoriilor stilistice asupra ei e de nerecunoscut"). Fără să fie propriu-zis fapt de cultură, *magia* reprezintă nu numai, cum spune Blaga, „sarea oricărei culturi", ci chiar mai mult. Detalierea „*funcţiilor fundamentale ale ideii magicului*" demonstrează fără echivoc importanţa *majoră a magicului* pentru condiţia umană – condiţie creatoare prin excelenţă, la Blaga. Cele şase funcţii *fundamentale* asociate de filosof ideii magicului sunt: „funcţia ontologică", „funcţia cognitivă", „funcţia pragmatică", „funcţia vital-sufletească", „funcţia poetică" şi „funcţia religioasă", şi vizează

[9] O asemenea formă de religiozitate este specifică şi altor categorii de „spirituali", între care gnosticii, din rândul cărora însuşi Blaga face parte. Cf. Lucia Cifor, *op. cit.*, cap. *Lucian Blaga – gnosticul total.* Rolul covârşitor al magiei în modelarea viziunii creatoare blagiene este pe larg pus în evidenţă de Corin Braga, într-un dens şi echilibrat demers hermeneutic de inspiraţie psihanalitică. Cf. *Lucian Blaga. Geneza lumilor imaginare*, Iaşi, Editura Institutul European, 1998.

BDD-A1308 © 2002-2003 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:40:50 UTC)

inventarul complet al domeniilor existenţei umane. Analizând conţinutul fiecărei funcţii în parte, se poate observa o condiţionare strânsă a respectivelor domenii ale vieţii de prezenţa *ideii magicului*. Astfel, ideea magicului îşi împlineşte funcţia ontologică jucând „rolul *unui fixativ al existenţei* omului în orizontul misterului", or, se ştie că numai prin situarea în orizontul misterului şi pentru revelare, omul blagian îşi câştigă demnitatea ontologică de om. Împreună cu *funcţia cognitivă* şi cu *cea pragmatică*, *funcţia ontologică* a ideii magicului indică *rolul esenţial* al magicului în construirea *prin autoconstruire* (= creaţie) a destinului uman.

Dar *ideea magicului* nu funcţionează doar ca simplu propulsor spre împlinirea omului ca om, ci şi ca un permanent *catalizator* al tuturor nivelurilor vieţii sale. Astfel, *gândirea magică* îl ajută pe om să domine lumea şi chiar să şi-o facă spiritual „prielnică". În aceasta constă *funcţia vital-sufletească a ideii magicului*, în care însă nu se poate să nu remarcăm remanenţa opticii tradiţionale asupra *magiei* ca *practică spirituală* ori *religioasă*, *păgână* (specifică gândirii primitive, dar şi religiozităţii gnostice), prin care omul încearcă să supună controlului său natura sau evenimentele vieţii.

Magicul este, de asemenea, un *catalizator* prin excelenţă al poeziei, fiind „unul din elementele la care recurge, cu insistenţă şi cu excepţionale posibilităţi de valorificare, poezia mare a tuturor timpurilor" (*Despre gândirea magică*, p. 335). „Funcţia poetică" a magicului reprezintă una dintre ideile incontestabile din filosofia blagiană, şi nu puţine sunt ofertele de interpretare pe această temă în exegeza operei sale, chiar de la începuturile ei[10].

În ceea ce priveşte *funcţia religioasă* a ideii magice, aceasta constă într-o abia *perceptibilă prezenţă* a magiei în *ideea sacrului*: „ideea magicului se găseşte, eterată, în ideea «sacrului» fără de care anevoie se poate concepe viaţa religioasă de oricând şi de oriunde" (*ibidem*). Infuzând ideea sacrului, aşa cum infuzează toate domeniile culturii, ideea *magicului* subordonează ideea *sacrului* fără a o îngloba. Dintr-o asemenea perspectivă, *sacrul* este şi mai puţin, dar şi mai mult decât *magicul*. *Universalităţii şi polivalenţei* (termen blagian) *ideii magicului* le corespund unicitatea, singularitatea în diversitate a *religiilor* şi *a misticilor*, domenii ale sacrului prin excelenţă.

Faţă de domeniul şi de specificitatea fenomenelor integrabile sferei *misticii*, Lucian Blaga manifestă o ambivalenţă plină de tâlcuri. Pe de o parte, recunoaşte caracterul excepţional al *misticii* şi statutul său, în genere subînţeles, de *nivel absolut* al experienţei religioase. Este gata să admită caracterul sublim al unora dintre aceste experienţe ori al sentimentelor religioase ca atare, precum şi înzestrarea (inclusiv intelectuală) a marilor mistici. Lucrul cu care nu se împacă –

[10] Primele lucrări dedicate lui Blaga aparţin lui Vasile Băncilă, *Lucian Blaga. Energie românească*, Colecţia „Gând românesc", Cluj-Napoca, 1938, şi Constantin Fântâneru, *Poezia lui Lucian Blaga şi gândirea mitică*, Colecţia „Convorbiri literare", Bucureşti, 1940. Ulterior, problematica a intrat masiv în câmpul exegezei literare. Pentru detalii bibliografice şi nu numai, vezi Lucia Cifor, *op. cit.*, capitolele consacrate lui Lucian Blaga.

BDD-A1308 © 2002-2003 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:40:50 UTC)

şi Blaga insistă mult, după obiceiul său, asupra acestui aspect – este situarea *stării mistice* şi, *ipso facto*, *a misticii* în ansamblu „mai presus de relativitatea istorică a culturii umane". Argumentul său împotriva unui asemenea punct de vedere, îndeobşte împărtăşit, este că *mistica* (ori *misticismul*, noţiuni sinonime la Blaga) survine în cele mai diverse culturi „ca un moment încorporat acestor culturi, iar nu ca posibilitate uniformă şi constantă a umanităţii" (*Religie şi spirit*, în volumul, citat mai sus, *Trilogia valorilor*, p. 341 şi urm.). Cu alte cuvinte, apărând într-un context cultural, *mistica*, precum şi *religia* sunt modelate stilistic de categoriile abisale şi, ca atare, nu li se poate asocia atributul universalului, pe care *magia*, am văzut, îl avea, ca una ce nu „îndura" modelarea categoriilor stilistice.

Deşi admite că „*mistica* ţine precumpănitor mai mult de *existenţa spirituală a* omului decât de gândirea sa teoretică" (*ibidem*) şi recunoaşte faptul că o asemenea experienţă îi lipseşte (cf. *Curs de filosofia religiei*), Lucian Blaga nutreşte *convingerea* că uniunea cu divinul este *iluzorie*: „E drept că în starea mistică omul are conştiinţa unei confluenţe cu principiul, dar conştiinţa aceasta e de fapt iluzorie" (*Religie şi spirit*). Caracterul *iluzoriu* pe care l-ar avea *starea mistică absolută* (caracterizată în altă parte [*Curs de filosofia religiei*] ca *supralogică*, iar extazul fiind definit ca o stare de „*hiper-* sau *supra-conştiinţă*") este dedus, simplu, din diversitatea doctrinară şi de expresie a religiilor în care survine: „Cât de iluzorie rămâne de fapt această conştiinţă exaltată a misticului rezultă însă chiar din varietatea impresionantă a concepţiilor, a metodelor, şi mai ales a stilurilor, care structurează şi configurează starea mistică" (*Religie şi spirit*)[11].

Varietatea contextelor culturale în care apare mistica nu-l împiedică totuşi pe Blaga să remarce *redusa ei originalitate de idei*, fapt pe care nu i-l impută, întrucât el crede că „obiectul misticii e chiar mai restrâns decât al poeziei, căci ea se referă exclusiv la unirea spirituală a sufletului omenesc cu Dumnezeu" (*ibidem*). Conţinutul preponderent *inefabil* al originalităţii misticii, constanţa fondului mistic (care rezidă în unirea cu Dumnezeu) şi chiar omogenitatea simbolisticii, respectiv toate elementele care fac din mistică un domeniu *supraconfesional* şi, deci, *transistoric*, nu-l îndupleacă pe Blaga să-i recunoască caracterul universal şi transcultural. Cu alte cuvinte, el acceptă *universalismul* oarecum *infracultural* al *magiei* – după cum o demonstrează imperialismul cu care se manifestă (se infuzează) aceasta în toate sferele vieţii umane creatoare –, dar nu şi *universalismul supracultural* (transcultural) al *misticii*. Ca şi *mistica*, faţă de care este subordonată, *credinţa religioasă* („stare sufletească şi act spiritual", cum o descrie Blaga) este impregnată de modelarea categoriilor stilistice, ca orice fenomen istoric şi cultural.

[11] Una dintre obiecţiile principale ale exegezei teologice a operei lui Lucian Blaga vizează chiar fondul subordonării religiei faţă de matricea stilistică, precum şi refuzul lui Blaga de a accepta postulatul revelaţiei divine în definiţia religiilor revelate (cf. Dumitru Stăniloae, *Poziţia domnului Lucian Blaga faţă de creştinism şi ortodoxie*, ediţie îngrijită de Mihai-Petru Georgescu, Bucureşti, Editura Paideia, 1993).

BDD-A1308 © 2002-2003 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:40:50 UTC)

Din presiunea rigorilor interne ale sistemului personal de gândire, în cadrul căruia religia şi tot ce ţine de ea se află sub pecetea categoriilor stilistice, ca şi dintr-o organică şi consecventă inaderenţă faţă de viziunea larg creştină şi europeană asupra sacrului (şi asupra religiei), optica lui Lucian Blaga asupra *misticii* şi *magiei* rămâne în profundă opoziţie nu numai cu *optica specializată a teologiei* (cum reductiv s-a înţeles în timpul polemicii arhicunoscute cu teologii contemporani poetului), ci şi cu optica tradiţională a filosofiei religiei, a istoriei filosofiei şi a filosofiei culturii, în general.

Exceselor, venind şi din sfera ştiinţelor religiei, de a vedea în tot ceea ce indică o experienţă a *sacrului* ceva *mistic* le corespunde, în filosofia blagiană, o *suprareliefare* şi o *supralicitare a prezenţei magiei* în sfera experienţei religioase. Dacă, în primul caz, se exagerează în desemnarea ca fenomene ori fapte *mistice* a unor lucruri aparţinând magiei, gnozei şi sincretismelor religioase de tot felul, în cel de al doilea caz, termenul *magie* este extins şi asupra unor religii din care magia este exclusă.

În pofida opoziţiei care există între cei care confundă (voluntar, uneori) *magia* cu *mistica* şi cei care, ca Blaga, *văd* şi în *mistică* infuzată prezenţa *magicului*, cele două tendinţe au ceva în comun: *confuzia limbilor*[12], ea însăşi rezultat al mutaţiilor permanente din istoria religioasă şi culturală a omenirii. „Confuzia limbilor" fiind o evidenţă, în zilele noastre, orice discurs despre *magie* şi *mistică* şi, implicit, orice discuţie pe tema *magiei* şi *a misticii* în opera unui creator de complexitatea lui Lucian Blaga au de înfruntat consecinţele acestui fenomen, observabile chiar în dicţionare (dar asta reprezintă deja o altă problemă). Soluţia pare a fi una singură, de altfel mult mai veche şi care nu se găseşte în lexicoane: recursul la lucrurile înseşi.

LA MAGIE ET LA MYSTIQUE DANS LA VISION DE LUCIAN BLAGA

RÉSUMÉ

Malgré l'opposition qui existe entre ceux qui confondent (des fois, de façon consciente) magie et mystique et ceux qui, à la manière de Blaga, identifient, dans la mystique aussi, la présence infusée de l'élément magique, les deux tendances ont quelque chose de commun: «la confusion des langues», comme résultat des permanentes mutations dans l'histoire religieuse et culturelle de l'humanité.

Toute discussion sur le thème de la magie et de la mystique dans l'œuvre d'un créateur de la complexité de Lucian Blaga se confronte nécessairement avec les conséquences du phénomène, observables même dans les dictionnaires. La seule solution possible – en outre, beaucoup plus ancienne et qu'on ne saurait trouver dans les ouvrages lexicographiques – paraît être le recours aux choses-mêmes.

Institutul de Filologie Română
„A. Philippide"
Iaşi, str. Codrescu, nr. 2

[12] Preluăm sintagma cu aproximativ acelaşi conţinut de la Alain Besançon, *Confuzia limbilor. Criza ideologică a Bisericii*, traducere de Mona Antohi şi Sorin Antohi, Bucureşti, Editura Humanitas, 1992.

BDD-A1308 © 2002-2003 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:40:50 UTC)